

Wyrok z dnia 26 stycznia 2005 r.

II PK 179/04

1. Do trybu skierowania nauczyciela na badania lekarskie na podstawie art. 23 ust. 4 pkt 2 i art. 23 ust. 5 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112 ze zm.) ma zastosowanie rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzenia badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz.U. Nr 69, poz. 332 ze zm.).

2. Podstawę rozwiązania stosunku pracy z nauczycielem zatrudnionym na podstawie mianowania określoną w art. 23 ust. 5 zdanie drugie Karty Nauczyciela stanowi dwukrotne nieusprawiedliwione niezgłoszenie się na badania lekarskie, a nie odmowa przyjęcia przez nauczyciela skierowania na badania.

Przewodniczący SSN Jerzy Kwaśniewski, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Herbert Szurgacz (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 stycznia 2005 r. sprawy z powództwa Haliny W. przeciwko Zespołowi Szkół Specjalnych [...] w G. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji powódki od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni z dnia 16 marca 2004 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Powódka Halina W. w pozwie z dnia 26 kwietnia 2002 r. wniosła przeciwko pozwanemu Zespołowi Szkół Specjalnych [...] w G. o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne, a jeżeli umowa o pracę rozwiąże się wniosła o przywróce-

nie do pracy oraz o zasądzenie na jej rzecz wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy wraz z kosztami procesu. W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że rozwiązanie z nią umowy o pracę jako z nauczycielem mianowanym narusza przepisy prawa oraz jest formą szykany. Dwie godziny przed wręczeniem powódce pisma o rozwiązaniu umowy o pracę dyrektor pozwanej szkoły wręczyła jej naganę z tej samej przyczyny. Powódka miała zaświadczenie z dnia 11 marca 2002 r. o zdolności do pracy i nigdy nie odmówiła poddania się kontrolnemu badaniu lekarskiemu. Pozwany nie może kierować powódki na takie badania po to, żeby ją poniżyć i narażać na szwank jej dobre imię.

Pozwany Zespół Szkół Specjalnych [...] w G. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa. W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany podniósł, że rozwiązanie z powódką umowy o pracę nie ma charakteru szykany. Zaszły natomiast okoliczności uzasadniające skierowanie powódki na badanie w celu stwierdzenia posiadania psychofizycznych zdolności do pracy w zawodzie pedagoga specjalnego. Zachowanie powódki świadczyło „o niewydolności w zakresie funkcjonowania w systemie stosunków międzyludzkich”.

Wyrokiem z dnia 12 września 2003 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku oddalił powództwo. Sąd Rejonowy rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach i wnioskach. Powódka była zatrudniona u pozwanego w Zespole Szkół Specjalnych [...] w G. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony od dnia 1 września 2000 r. jako nauczyciel praktycznej nauki zawodu. Powódka była nauczycielem mianowanym. Przebywała na zwolnieniu lekarskim od dnia 17 lutego 2002 r. do dnia 28 lutego 2002 r., oraz od dnia 1 marca 2002 r. do dnia 7 marca 2002 r. W dniu 8 marca 2002 r. powódka stawiała się do pracy posiadając zaświadczenie lekarskie od lekarza chorób wewnętrznych, że leczy się z powodu choroby wieńcowej, nieżyty żołądka i infekcji dróg oddechowych, ale jest zdolna do pracy. Ponieważ powódka przebywała na zwolnieniach lekarskich z przerwami od listopada 2001 r. dyrektor strony pozwanej zdecydowała o skierowaniu powódki na kontrolne badanie lekarskie po jej powrocie do pracy. Strona pozwana chciała również, aby powódka przeprowadziła badanie psychofizyczne z uwzględnieniem zdolności do wykonywania zawodu pedagoga specjalisty, gdyż z powodu licznych uwag rodziców oraz kadry nauczycielskiej do pracy powódki pozwana uważała, że być może powódka straciła zdolność do pracy jako nauczyciel. Powódka w dniu 8 marca 2002 r. po powrocie do szkoły ze zwolnienia lekarskiego nie chciała się stawić na

polecenie dyrektora do jego gabinetu i przyjąć przygotowanego dla niej skierowania na badania lekarskie. Unikała kontaktu z dyrektorem pozwanego, nie przychodziła na jej wezwania proszona przez inne nauczycielki. By móc skontaktować się z powódką dyrektor musiała wraz ze swoim zastępcą udać się na lekcję prowadzoną przez powódkę. Po wywołaniu powódki z prowadzonej przez nią lekcji dyrektor wręczyła powódce skierowanie na badania lekarskie, informując ją jednocześnie, że chciałyby aby powódka zrobiła kompleksowe badanie wraz z badaniem psychofizycznym. Powódka udała się w dniu 8 marca 2002 r. do poradni medycyny pracy, gdzie kazała jej przyjść w poniedziałek w dniu 11 marca 2002 r., aby mógł ją przebadać laryngolog. Tego dnia do poradni medycyny pracy dzwoniła również dyrektor pozwanego i prosiła lekarza, który miał powódce wystawić stosowne zaświadczenie, aby przeprowadzono również badania psychofizyczne pod kątem zdolności do wykonywania zawodu. Powódka uzyskała jednak w dniu 11 marca 2002 r. zaświadczenie lekarskie od innego lekarza, który nie wiedział o prośbie dyrektora pozwanej i konieczności przeprowadzenia dodatkowych badań. W poniedziałek w dniu 11 marca 2002 r. powódka otrzymała zaświadczenie lekarskie o zdolności do podjęcia pracy z poradni medycyny pracy po przebadaniu przez lekarza laryngologa. Powódka przedmiotowe zaświadczenie lekarskie przedstawiła dyrektor pozwanej dopiero w dniu 14 marca 2002 r. w obecności wicedyrektora szkoły i przewodniczącej koła ZNP. Dyrektor pozwanego poinformowała powódkę, że z powodu nieprzeprowadzenia przez nią dodatkowych badań, o które prosiła dyrektor pozwanego, to znaczy badań psychofizycznych o zdolności do pracy i jej stanie zdrowia, jeszcze raz kieruje ją na kompleksowe badania lekarskie. Powódka odmówiła przyjęcia kolejnego skierowania na badanie lekarskie gdyż oświadczyła, że te badania, które wykonała są, zupełnie wystarczające, posiada zaświadczenie o zdolności do pracy i nie będzie wykonywała innych badań. Powódka przebywała następnie na zwolnieniu lekarskim od dnia 18 marca 2002 r. do dnia 12 kwietnia 2002 r. Po powrocie ze zwolnienia lekarskiego dyrektor ponownie wezwała powódkę i próbowała wręczyć jej skierowanie na kontrolne badania lekarskie, a powódka po raz drugi odmówiła przyjęcia skierowania ze względu na posiadanie aktualnego zaświadczenia o zdolności do pracy na stanowisku nauczycielki. Tego samego dnia wręczono powódce naganę, a następnie pismo - rozwiązanie umowy o pracę z dniem 30 kwietnia 2002 r. z powodu dwukrotnego nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się na kontrolne badania lekarskie. Pozwany Zespół Szkół Specjalnych [...] w G. odwołał się od zaświadczenia powódki o zdolno-

ści do podjęcia pracy do Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy, jednakże powódka nie stawiała się na badanie, gdyż nie odbierała korespondencji. Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 23 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.) rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem zatrudnionym na podstawie mianowania może nastąpić w razie nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się nauczyciela na badania okresowe lub kontrolne z końcem miesiąca, w którym dyrektor otrzyma o tym informację, z zastrzeżeniem ust. 5. Zgodnie z ust. 5 tego przepisu dyrektor szkoły może skierować nauczyciela mianowanego na badania okresowe lub kontrolne z własnej inicjatywy w każdym czasie. W przypadku dwukrotnego nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się nauczyciela na badanie, ust. 4 pkt 2 stosuje się odpowiednio. Przepis nie wskazuje żadnych przesłanek ani okoliczności, w przypadku których dyrektor szkoły miałby skierować z własnej inicjatywy nauczyciela na badanie. Literalne brzmienie tego przepisu pozwala dyrektorowi na skierowanie nauczyciela na kontrolne badania lekarskie wtedy, gdy uzna to za zasadne, czyli w każdym czasie i okolicznościach. Decyzja ta pozostaje w gestii dyrektora szkoły, ale tylko co do skierowania nauczyciela na badania, a nie co do zdolności do wykonywania przez niego zawodu. Z tego względu trudno było podzielić pogląd powódki, że kierowanie jej już po otrzymaniu zaświadczenia lekarskiego na kolejne badania było formą szykany. Zdaniem Sądu, samo istnienie w powołanej ustawie wskazanego przepisu wyklucza możliwość uznania skorzystania z niego przez dyrektora jako szykanowania pracownika. Należy rozróżnić - zdaniem Sądu - uznanie nauczyciela za niezdolnego do wykonywania zawodu, od skierowania go na badania lekarskie. Nikt nie twierdził, że powódka utraciła zdolność do wykonywania zawodu nauczyciela specjalisty, gdyż nikt w szkole nie posiadał takich wiadomości specjalnych. Dyrektor szkoły chciała jedynie, aby powódka została przebadana pod kątem psychofizycznym, do czego miała pełne prawo, a nawet obowiązek jako kierownik placówki. Zachowanie powódki w pozwanej szkole, jak wskazali przesłuchiwani w trakcie procesu świadkowie, uzasadniało podjęcie przez dyrektora szkoły decyzji o skierowaniu powódki na badania. Zdaniem Sądu Rejonowego nie ma jednak znaczenia oraz nie może podlegać badaniu przez sąd, czy były przesłanki do skierowania powódki na badania lekarskie. Zarówno treść wskazanego wyżej przepisu, jak i jego cel wykluczają ingerencję w samodzielną decyzję dyrektora szkoły. Badanie zasadności podjętej przez dyrektora szkoły decyzji o skierowaniu na badania lekarskie prowadziłoby - zdaniem Sądu - do podważania

prawa dyrektora do korzystania z ustawowego prawa zagwarantowanego w Karcie Nauczyciela. Dyrektor szkoły jako jej przedstawiciel na zewnątrz, przełożony służbowy wszystkich pracowników oraz przewodniczący rady pedagogicznej jest odpowiedzialny jednoosobowo za realizację zadań szkoły, w związku z czym wyposażony jest w Karcie Nauczyciela w szereg uprawnień umożliwiających mu wykonywanie tych zadań. Jednym z takich uprawnień jest samodzielna i niczym nieskrępowana decyzja o kierowaniu danego nauczyciela na kontrolne badania lekarskie. Uprawnienie to podlega ocenie sądu tylko w zakresie prawidłowości jego zastosowania, a nie celowości, gdyż to pozostaje w gestii dyrektora. Sąd nie może badać zasadności kierowania nauczyciela na badania lekarskie, gdyż musiałby w takim przypadku zasięgnąć wiadomości specjalnych i przeprowadzić dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu medycyny. Nie ma również - zdaniem Sądu Rejonowego - znaczenia fakt posiadania przez powódkę zaświadczenia lekarskiego wystawionego jej w dniu 11 marca 2002 r. Powódka doskonale wiedziała, że pozwana chce, aby wykonała dodatkowe badania psychologiczne. Zdaniem Sądu, nawet gdyby dyrektor szkoły kierowała powódkę nawet co dwa dni na badania lekarskie, miałyby do tego prawo na podstawie powołanego wyżej przepisu. Strona pozwana próbowała zakwestionować w sposób przewidziany przepisami prawa wydane powódce w dniu 11 marca 2002 r. zaświadczenie lekarskie, jednak powódka nie stawiała się na wezwanie Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy.

W apelacji powódka zaskarżyła wyrok Sądu Rejonowego w całości zarzucając mu naruszenie przepisu art. 23 ust. 5 w związku z ust. 4 pkt 2 Karty Nauczyciela, naruszenie przepisów art. 217 oraz 328 k.p.c., a także sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i przywrócenie jej do pracy na poprzednich warunkach oraz o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz wynagrodzenia za pozostały ustawowy okres wypowiedzenia i za czas pozostawania bez pracy, a nadto o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za pierwszą instancję. W uzasadnieniu skarżąca wskazała, iż do zastosowania w sprawie powołanego przepisu Karty Nauczyciela nie było dostatecznych podstaw z uwagi na brak spełnienia przesłanki dwukrotnego nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się powódki na badania kontrolne. Sąd nadał zwrotom „badania kontrolne” i „inicjatywie dyrektora szkoły”, o których mowa w tym przepisie, w istocie dowolne znaczenie. Sąd w szczególności nie wskazał podstawy prawnej, w oparciu o którą przyjął, że dyrektor szkoły jest uprawniony do wskazania

lekarzowi dokonującemu badania kontrolnego nauczyciela, zakresu badań. Przepis nie wymaga, aby badania dokonywał lekarz imiennie wybrany przez dyrektora szkoły, a jedynie żeby był to lekarz ze specjalizacją z zakresu medycyny pracy. Okoliczność, że pozwana zakwestionowała treść zaświadczenia uzyskanego przez powódkę oznacza, że tym samym uznała, że powódka poddana została badaniu lekarskiemu i wobec tego zgłosiła się na badania kontrolne. Przepis art. 3 ust. 5 Karty Nauczyciela nie wprowadza pojęcia „rozszerzonego badania kontrolnego”, czy też badania kontrolnego połączonego z badaniem psychofizycznym bądź psychologicznym. Zdaniem skarżącej jest oczywiste, że każde badanie kontrolne nauczyciela obejmuje także badanie jego zdolności psychofizycznych. Ponadto skarżąca argumentowała, iż wbrew ustaleniom Sądu Rejonowego nie kwestionowała uprawnień dyrektora do kierowania jej na badanie lekarskie, a wprost przeciwnie, zastosowała się do niego ponieważ bezsporne jest, że natychmiast w dniu 8 marca 2002 r. udała się do lekarza celem poddania się badaniom. Ponadto - zdaniem skarżącej - sposób postępowania dyrektora, polegający na przerwaniu lekcji prowadzonej przez powódkę w celu powiadomienia jej o konieczności natychmiastowego poddania się badaniu lekarskiemu, wskazuje na przekroczenie uprawnień i szykanowanie powódki. Według skarżącej, w dniu ostatniej rozprawy, powódka także przedstawiła zaświadczenie lekarskie potwierdzające, że jest zdolna do pracy, co wskazuje, że dyrektor szkoły „na siłę” usiłowała podważyć stan zdrowia powódki. Kontaktowała się nawet osobiście z lekarzem S. z WOMP, którego ukierunkowywała, co jest niedopuszczalne. Sąd nie wyjaśnił także, ile razy ostatecznie powódka była kierowana na badanie lekarskie przez dyrektora I.D.

Wyrokiem z dnia 16 marca 2004 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy w Gdańsku oddalił apelację. Zdaniem Sądu apelacja nie zasługuje na uwzględnienie. Zgodnie z normą § 4 rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzenia badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz.U. Nr 69, poz. 332) badanie profilaktyczne przeprowadza się na podstawie skierowania wydanego przez pracodawcę. Skierowanie, o którym mowa w ust. 1, powinno zawierać: 1) określenie rodzaju badania profilaktycznego, jakie ma być wykonane, 2) w przypadku osób przyjmowanych do pracy lub pracowników przenoszonych na inne stanowiska pracy - określenie stanowiska pracy, na którym osoba ta ma być zatrudniona; w tym przypadku pracodawca

może wskazać w skierowaniu dwa lub więcej stanowisk pracy, w kolejności odpowiadającej potrzebom zakładu, 3) w przypadku pracowników - określenie stanowiska pracy, na którym pracownik jest zatrudniony, 4) informacje o występowaniu na stanowisku lub stanowiskach pracy, o których mowa w pkt 2 i 3, czynników szkodliwych dla zdrowia lub warunków uciążliwych oraz aktualne wyniki badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia, wykonanych na tych stanowiskach. Natomiast samoistne znaczenie prawne, wynikające z *ratio legis* Karty Nauczyciela, należy nadać normie art. 23 ust. 5 Karty Nauczyciela. Należy bowiem mieć na względzie, że nauczyciel, zwłaszcza w szkole specjalnej, ze względu na jej specyficzny charakter podlega szczególnie surowej ocenie z punktu widzenia zdolności psychologicznych i psychofizycznych. Daje temu wyraz także preambuła Karty Nauczyciela. Brzmienie przywołanej normy Karty Nauczyciela wskazuje zatem jednoznacznie, że to dyrektor szkoły podejmuje samodzielnie decyzję o skierowaniu nauczyciela na badania lekarskie. Do istotnych elementów skierowania należeć będzie w szczególności określenie rodzaju i zakresu badania. Zatem dyrektor szkoły miał prawo, a nawet obowiązek egzekwowania od nauczyciela zaświadczenia o zdolności do pracy wydanego po przeprowadzeniu badań w oczekiwanym przez dyrektora zakresie. Jakkolwiek kompetencja dyrektora nie obejmuje wyboru osoby lekarza, to dyrektor kierując nauczyciela na badania w określonych okolicznościach realizacji przez nauczyciela obowiązków, miał kompetencję odmowy uwzględnienia badań rutynowych, a taka sytuacja miała miejsce w okolicznościach niniejszej sprawy. Zgodnie z tezą wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 1999 r., I PKN 681/99 (OSNAPiUS 2000 nr 14, poz. 541), „nauczyciel nie może żądać na podstawie art. 189 KPC ustalenia przez sąd, że został bezpodstawnie skierowany na badania przez komisję lekarską lub zawieszony w pełnieniu obowiązków.” Skierowanie na badania lekarskie nie może być zupełnie dowolne, nie potwierdzone okolicznościami konkretnego przypadku. Wyjątek od zasady ustalonej treścią normy art. 23 ust. 5 Karty Nauczyciela mógłby mieć miejsce w przypadku opisanym w art. 8 Kodeksu pracy, który stanowi, iż „nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony.” W nadal aktualnym orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1990 r., III PRN 48/90 (PiZS 1991 nr 2, poz. 71), wyrażono pogląd: „przepis art. 23 ust. 3 Karty Nauczyciela wyposaża właściwy organ administracji szkolnej w prawo

podejmowania decyzji na podstawie swobodnego uznania, które jednak nie jest uznaniem dowolnym i nieograniczonym (arbitralnym). Czynienie użytku z przyznanych kompetencji przez organ administracji szkolnej musi odpowiadać celowi i przesłankom wskazanym w tym przepisie. Jest zatem możliwe, gdy istnieje uzasadniona podstawa dla przekonania, że nauczyciel może być trwale niezdolny do pracy w pełnym wymiarze zajęć na zajmowanym stanowisku. Stanowisko, że organ administracji szkolnej jest nieskrępowany w zakresie kierowania nauczyciela na badania KIZ, jest nieuzasadnione. Jest to bowiem sprzeczne z *ratio legis* przepisu art. 23 Karty Nauczyciela. Ponadto przy takim założeniu przepis ten łatwo może stać się środkiem zwalniania politycznie niewygodnych nauczycieli, czy też po prostu ich szykanowania." W ocenie Sądu Okręgowego powódka jednak nie udowodniła, że zachowanie pozwanego nosiło znamiona szykany. Zdaniem Sądu, zaświadczenie uzyskane przez powódkę po przeprowadzeniu rutynowych badań z dnia 11 marca 2002 r. nie spełniało oczekiwań pracodawcy, który zmierzał do wezwekowania badań kompleksowych i w takiej sytuacji jak najbardziej uzasadnione było wystawienie powódce w dniu 14 marca 2002 r. powtórnego skierowania na wykonanie badań kompleksowych, którego to skierowania powódka nie przyjęła. Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutu powódki, że zarówno pierwsze skierowania na badania, jak i drugie z dnia 14 marca 2002 r. nosiły znamiona szykany. Zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r., o ile praca jest wykonywana w niekorzystnych czynnikach psychospołecznych, zagrożeniu wynikającym ze stałego dużego dopływu informacji i gotowości do odpowiedzi, w przypadku badań lekarskich okresowych przeprowadza się badania ogólne, ze zwróceniem uwagi na stan psychiczny, wskazane jest korzystanie przez lekarza z konsultacji psychologicznej w przypadku oceny. że wykonywanie pracy może powodować narażenie życia własnego lub innych. Zakres badań i ich interpretacja przez psychologa powinna być zależna od oceny krytycznej funkcji psychologicznej decydującej o wykonywaniu pracy. Zatem zalecenie dyrektora pozwanej szkoły przeprowadzenia badań kompleksowych nie było pozbawione podstaw prawnych. Nie było też pozbawione podstaw faktycznych, bowiem na podstawie dowodów zgromadzonych w sprawie Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 27 września 2001 r. rodzice ucznia nauczanego przez powódkę indywidualnie wystąpili o zmianę nauczyciela, powołując się na szereg okoliczności dotyczących powódki. Niezależnie od powyższego pozwany wykazał bardzo dużą częstotliwość zwolnień powódki z pracy z powodu chorób. Przywo-

łane okoliczności wskazują, że dyrektor pozwanej wysyłając powódkę na badanie kompleksowe nie dopuścił się nadużycia prawa. W ocenie Sądu Okręgowego, powódka pozostając w przekonaniu, że posiada aktualne i wiążące dla pracodawcy zaświadczenie o zdolności do pracy z dnia 11 marca 2002 r., lecz wydane niezgodnie z oczekiwaniami pracodawcy i odmawiając przyjęcia kolejnego skierowania na kompleksowe badanie lekarskie w dniu 14 marca 2002 r. spełniła przesłankę sformułowaną w art. 23 ust. 5 w związku z art. 23 ust. 4 pkt 2 Karty Nauczyciela - nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się na badanie kontrolne. Trudno bowiem uznać, że skoro powódka w ogóle odmówiła przyjęcia skierowania na badania to miała wolę wykonania badań. Kolejne skierowanie na badania kompleksowe pozwany wystawił powódce w dniu 18 marca 2002 r., lecz z uwagi na niezdolność powódki do pracy pozwany usiłował wręczyć skierowanie na badania po powrocie powódki do pracy w dniu 16 kwietnia 2002 r.; powódka po raz drugi odmówiła przyjęcia skierowania. Tym samym ponownie została spełniona przesłanka nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się na badanie kontrolne, a ponieważ powódka dwukrotnie odmówiła przyjęcia skierowania na badania kontrolne spełniła tym samym przesłankę art. 23 ust. 5 Karty Nauczyciela dwukrotnego nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się na badanie okresowe. W ocenie Sądu Okręgowego powódka nie miała podstaw by odmowę usprawiedliwić zaświadczeniem uzyskanym w dniu 11 marca 2002 r. bowiem miała świadomość, że lekarz przeprowadził badanie rutynowe, nie przeprowadził zaś badań kompleksowych zgodnie z wymaganiem pracodawcy.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił zarzutu, że odwołanie pozwanego od zaświadczenia lekarskiego z dnia 11 marca 2002 r. stanowiło przeszkodę w ponownym skierowaniu powódki na badanie kontrolne. Stanowisko to nie znajduje oparcia w żadnej normie prawa, w szczególności, ani w treści art. 23 ust. 5 w związku z art. 23 ust. 4 pkt 2 Karty Nauczyciela, ani w przepisach rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzenia badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy.

Kasacja powódki została oparta na zarzucie naruszenia art. 23 ust. 5 Karty Nauczyciela oraz § 4 rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. (wcześniej już powołanego), a także przepisów art. 328 i 233 k.p.c. Skarżąca zarzuca, że skierowanie jej na badania lekarskie było poszukiwaniem pretekstu do zwolnienia jej z pracy. Tryb skierowania na badania lekarskie był sprzeczny

z przepisami regulującymi przeprowadzanie badań lekarskich pracowników, w szczególności w przedmiocie zakresu tych badań, który powinien być określony w skierowaniu, a nie przekazywany drogą telefoniczną do poradni medycyny pracy. Zdaniem skarżącej nie istniały też merytoryczne powody do skierowania jej na dodatkowe badania w zakresie zdolności do pracy; nie mogły nią być częstotliwość ani okres zwolnień lekarskich ponieważ ostatnie zwolnienie trwało niecałe 3 tygodnie i po nim powódka otrzymała zaświadczenie o zdolności do pracy, ani też sposób pełnienia obowiązków, uzasadniony skargami rodziców dwu uczniów, podczas gdy powódka miała pod opieką 40 uczniów placówki specjalnej, jaką była zatrudniająca ją szkoła. W ocenie powódki, zaświadczenie, które dostarczyła szkole w następstwie skierowania na badania lekarskie, było prawidłowe i stwierdzało jej zdolność do pracy. Powódka nie wiedziała również o tym, że strona pozwana odwołała się od tego zaświadczenia do wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosunki pracy z nominacji cechuje zwiększona stabilizacja zatrudnienia, wynikająca z charakteru pełnionej pracy w związku z wymaganiami kwalifikacyjnymi niezbędnymi do jej pełnienia. Karta Nauczyciela zawiera w art. 23 wyliczenie przypadków, kiedy stosunek pracy z nauczycielem mianowanym ulega rozwiązaniu (ustęp 1, pkt 1 - 6) oraz wskazuje na przypadki (ustęp 4), kiedy ponadto („może nastąpić również”) może dojść do rozwiązania tego stosunku. Do tych ostatnich należy rozwiązanie stosunku pracy na podstawie porozumienia stron oraz w razie nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się nauczyciela na badanie okresowe lub kontrolne, przy czym dyrektor szkoły może skierować nauczyciela mianowanego na badanie okresowe lub kontrolne z własnej inicjatywy w każdym czasie; w przypadku dwukrotnego nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się nauczyciela na takie badanie, może nastąpić rozwiązanie stosunku pracy z końcem miesiąca, w którym dyrektor otrzyma o tym informację. W odniesieniu do tego drugiego przypadku w orzeczeniu z dnia 16 października 1990 r. (powołanym w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji) Sąd Najwyższy wskazał, że przepis art. 23 ust. 3 Karty Nauczyciela wyposaża właściwy organ administracji szkolnej w prawo podejmowania decyzji na podstawie swobodnego uznania, które jednak nie jest uznaniem dowolnym i nieograniczonym (arbitralnym). Czynienie użytku z przyznanych kompetencji przez organ administracji szkol-

nej musi odpowiadać celowi i przesłankom wskazanym w tym przepisie. Jest zatem możliwe, gdy istnieje uzasadniona podstawa dla przekonania, że nauczyciel może być trwale niezdolny do pracy w pełnym wymiarze zajęć na zajmowanym stanowisku. Stanowisko, że organ administracji szkolnej jest nieskrępowany w zakresie kierowania nauczyciela na badania KIZ, jest nieuzasadnione. Jest to bowiem sprzeczne z *ratio legis* przepisu art. 23 Karty Nauczyciela. Ponadto przy takim założeniu przepis ten łatwo może stać się środkiem zwalniania niewygodnych nauczycieli, czy też po prostu ich szykanowania.

Stanowisko to należy w pełni podzielić. Dla rozwiązania stosunku pracy na podstawie art. 23 ust. 4 i 5 Karty Nauczyciela wymagane jest uprzednie skierowanie na badanie okresowe lub kontrolne oraz stwierdzenie faktu co najmniej dwukrotnego nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się nauczyciela na badanie. Powołany przepis nie określił bliżej trybu skierowania na badanie. Sądy obu instancji przyjęły, że do trybu skierowania na badania znajdują zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzenia badań lekarskich pracowników (wyżej już powoływanego). Stanowisko to należy uznać za trafne. Użyte w art. 23 ust. 4 i 5 Karty Nauczyciela określenie o badaniach okresowych lub kontrolnych występuje również w jej art. 23 ustęp 1 pkt 3, według którego stosunek pracy nauczyciela mianowanego ulega rozwiązaniu w razie orzeczenia przez lekarza przeprowadzającego badania okresowe lub kontrolne o jego niezdolności do wykonywania dotychczasowej pracy. Wcześniej powołany przepis odnośnie do trybu przeprowadzania badania odsyłał do badań dokonywanych przez komisje do spraw inwalidztwa i zatrudnienia; po ich zniesieniu w 1997 r. przeprowadzanie badań należało do lekarzy orzeczników ZUS (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lipca 2000 r., I PKN 720/99, OSNAPiUS 2002 nr 2, poz. 36). Nowelizacja Karty Nauczyciela dokonana ustawą z dnia 18 lutego 2000 r. (Dz.U. Nr 19, poz. 239) wyraźnie wskazała, że przeprowadzenie badań należy do lekarza przeprowadzającego badania okresowe lub kontrolne. Przeprowadzanie badań okresowych lub kontrolnych pracowników regulują przepisy powołanego rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z 1996 r.; znajduje ono zastosowanie do stosunku pracy nauczycieli na podstawie art. 91c Karty Nauczyciela. Bez istnienia wyraźnej podstawy prawnej nie ma uzasadnienia do jego selektywnego stosowania, bądź też dokonywania własnych modyfikacji przewidzianego trybu przeprowadzania badań.

Rację ma skarżąca, zarzucając naruszenie art. 23 ust. 5 Karty Nauczyciela. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że przewidziany w powołanym przepisie skierowanie na badania lekarskie nie wymaga przyjęcia przez nauczyciela w sensie jego akceptacji. Wystarczy, jeżeli dotrze on do wiadomości nauczyciela. Skierowanie wynika z uprawnienia dyrektora szkoły, nadanego mu powołanym przepisem. Podstawy do zastosowania konsekwencji wymienionych w zdaniu drugim tego przepisu, tj. rozwiązania stosunku pracy z nauczycielem, nie może stanowić odmowa przyjęcia skierowania przez nauczyciela, lecz wyłącznie fakt dwukrotnego nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się na badania. Sądy orzekające nietrafnie utożsały odmowę przyjęcia skierowania na badania z nieusprawiedliwionym niestawiennictwem na badania. W konsekwencji w okolicznościach sprawy nie można przyjąć, że powódka dwukrotnie w sposób nieusprawiedliwiony nie zgłosiła się na badanie kontrolne (art. 25 ust. 5 Karty Nauczyciela). Ponadto nie do zaakceptowania, z punktu widzenia trybu kierowania na badania okresowe, byłoby stanowisko dopuszczające skierowanie na ponowne badanie w czasie, kiedy, wskutek odwołania pracodawcy od pierwszego zaświadczenia o stanie zdrowia i zdolności do pracy, pracodawca, nie czekając na rezultaty odwołania, ponownie kieruje pracownika na badania.

Z przytoczonych motywów, na podstawie art. 393¹³ § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.

=====